

Společné přínosy: Jak žáci, tak vyučující během třídnických hodin zažívají, jaké je sdílet zodpovědnost za atmosféru ve třídě a společně hledat řešení každodenních situací. Třída se tak učí fungovat jako tým, kde má každý své místo a kde se respektují různé názory a potřeby.

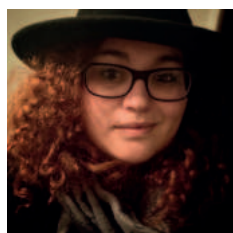
ZDROJE

- Kapounková, K. (2024). *Třídnické hodiny. Práce s třídním kolektivem*. Praha: Grada.

Web Zapojmevsechny.cz byl spuštěn na podzim 2019 s ambicí stát se průvodcem nejen společným vzděláváním, ale kvalitním a moderním vzděláváním vůbec. Je určen pedagogům, rodičům i zřizovatelům škol. Vznikl v rámci projektu Podpora společného vzdělávání v pedagogické praxi (APIV B při NPI ČR), dále funguje pod

NPI ČR. Najdete zde obsah naplněný zkušenostmi a praxí škol a odborníků: vzorové dokumenty, praktické příklady, metodiky, aktivity i zahraniční inspiraci. Širokou nabídku doplňuje online poradna a mapa expertních služeb. Projekt je spolufinancován z prostředků Next Generation EU.

Pokud vás téma zaujalo a chcete více informací a další tipy, podívejte se na web www.zapojmevsechny.cz, který sloužil jako zdroj k článku.

Anna Hynešová, projekt Národní plán obnovy 3.1 DIGI, NPI ČR

Proč je nezbytné rozvíjet čtenářství a pisatelství všech žáků ve všech třídách a ve všech předmětech

Seriál k novému RVP, 2. část

MILOŠ ŠLAPAL, MICHALA KAFKOVÁ

Jak rozumět základní gramotnosti čtenářské a pisatelské (ZGČP) v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání (RVP)? Právě tomu se věnuje seriál připravovaný autory z projektu Pomáháme školám k úspěchu, který vychází celý tento školní rok v Učitelském měsíčníku. V tomto čísle shrneme nejdůležitější argumenty pro čtení a psaní ve všech předmětech. Námetky na to, jak s textem ve sborově pracovat, najdete prostřednictvím QR kódu na konci textu.

Fungování současné společnosti i úspěch jednotlivce závisí na čtení a psaní mnohem více než kdy v minulosti. Kdo není dostatečně zručný ve čtení a psaní, nemá svůj život pod kontrolou. Stává se závislým na těch, kteří ovládají všechny způsoby komunikace.

Při čtení je mozek komplexně zapojen. Existuje významná souvislost mezi čtením a myšlením. Čtení totiž mění mozek. Čtecké dráhy, které mozek vytváří při osvojování schopnosti čtení, se postupně spojují s oblastmi mozku, jež jsou zodpovědné za složité kognitivní procesy. Tyto procesy

vyžadují čas a soustředění, umožňují nám porozumět složitým jevům a řešit složité problémy. Pokud se u člověka dostatečně nerozvinou, má potíže orientovat se ve složitých myšlenkách, problémech a situacích. To se pak přenáší do rozhodování a jednání v jeho osobním životě i v celé společnosti.

Čtení, psaní a vzdělávací úspěch

Zaujatí čtenáři beletrie jsou úspěšnější než nečtenáři i v dalších oblastech učení, včetně matematiky. Většina učebních materiálů, ať už jde o učebnice, články, nebo online zdroje, vyžaduje schopnost číst a porozumět textu. Bez této dovednosti je obtížné absorbovat nové informace a učit se efektivně. Pravidelná četba zlepšuje schopnost soustředit se na úkoly a udržovat pozornost po delší dobu. Zaujatí čtenáři se setkávají s různými jazykovými strukturami a výrazy, což přispívá k jejich schopnosti efektivně komunikovat. Psaní už z podstaty vyžaduje a podporuje samostatnost v myšlení, v prožitku, v učení a tím vnáší do žákovy práce sebeřízení a rozvíjí ho. Schopnost řídit si své učení a uvažovat meta-kognitivně má významný dopad na to, jak jsou žáci v učení úspěšní. A zvláště to platí pro žáky, kteří z různých důvodů v učení zaostávají nebo selhávají.

Čtení a psaní napomáhá k lepšímu učení v oborech

Čtení a psaní umožňuje důkladněji prozkoumávat téma, nacházet důležité myšlenky a informace, kriticky je zkoumat a vytvářet vlastní zásobárnu vědomostí.

Promyšlená práce s texty může vyrovnávat znalostní hladinu i slovní zásobu žáků, kteří přicházejí do školy z různého zázemí. Mohou např. postupně pracovat se sadou rozličných textů k danému tématu.

Práce s textem umožňuje aktivizaci každého žáka: zatímco při výkladu žáci nemusejí být duchem přítomní, četba textu doprovázená vhodným čtenářským nebo pisatelským úkolem vyžaduje aktivní zapojení každého žáka. Takovým úkolem může být třeba hledání odpovědí na otázky, které si žáci zformulovali před čtením textu, a podtrhávání nalezených míst v textu; nebo odlišování důvěryhodných informací od těch, které ve čtenáři vzbuzují pochyby.

Texty mohou posloužit k podnícení zájmu o nějaký jev nebo problém: hovoříme o „textech háčcích“, které přinášejí překvapivou informaci, nevyřešenou otázku, záhadu apod. Texty umožňují přinášet do výuky oboru různé pohledy na dané téma nebo studovaný problém. Žáci mohou např. porovnávat a zvažovat argumenty zastánců zimního dokrmování ptactva a jeho odpůrců. Skrze texty se mohou dostat do výuky oboru názory renomovaných odborníků, kteří se osvědčili jako popularizátoři vědy.

Čtením a psaním k sebepoznání, k sebepojetí a k vytváření vztahů s ostatními

Psaní vlastních textů bez zadání a omezení a volné čtení samostatně vybraných knih jsou klíčovými aktivitami, které dětem umožňují rozvíjet schopnost být samy se sebou. Děti při nich mají možnost naslouchat svému vnitřnímu hlasu, přemýšlet o hodnotách a formovat své osobní názory.

V dílně psaní si děti svobodně vybírají, o čem chtějí psát, a využívají psaní k vyjádření vlastních pocitů, myšlenek i postojů. Psaní jim umožňuje komunikovat s okolím, poznávat sebe i druhé a ovlivňovat aktivně svět kolem sebe. Při psaní se ve třídě vytváří pisatelská komunita, v níž se žáci v bezpečném prostředí vzájemně podporují při psaní a vylepšování textu, naslouchají si a lépe se prostřednictvím psaní poznávají.

V dílně čtení si děti volně a nerušeně čtou. Setkávají se s různými postavami a příběhy, jejichž prostřednictvím mohou reflektovat vlastní životní situace a hodnoty. Čtení beletrie rozvíjí empatii a schopnost vidět věci z různých perspektiv, což je nezbytné pro osobní růst, sebepoznání a především k hlubokému porozumění dalším lidem. I zde hraje nezastupitelnou roli čtenářské společenství, ve kterém děti sdílejí své knihy a společně si povídají o svých prožitcích a myšlenkách.

Svobodné a nerušené psaní a čtení jsou zásadní pro zdravý emocionální a psychický rozvoj dítěte. Pomáhají vytvořit komunitu a kulturu třídy i školy.

Kritické čtení, psaní a myšlení v digitálním světě

V digitálním světě čelíme přívalu neověřených informací. Kritické čtení, psaní a myšlení nám pomáhají rozvíjet dovednosti nezbytné k orientaci v takovém prostředí a umožňují čelit dezinformacím a manipulacím.

Proto je důležité, aby se žáci při čtení textu nezaměřovali jen na porozumění obsahu textu, ale aby vnímali a chápali i společenský rozměr sdělení – pozici autora, zamýšleného čtenáře i pozici svoji. Potřebují se naučit rozpoznávat záměry cizího textu nebo sami volit a naplňovat záměry textu svého a posuzovat, jak a čím mohou obsah i forma textu působit na čtenáře. Lidé, kteří to neumějí, jsou snadněji ovlivnitelní a mohou být manipulováni falešnými informacemi, které považují za něčí znalosti, neověřují si důvěryhodnost svých informací ani zdrojů.

Čtecí dráha je tvarována podle toho, co čteme (typ písma i obsah), z jakého média čteme a jak čtení probíhá (metoda výuky). Pokud většinu času čteme z obrazovek, náš mozek si vytváří cesty, které usnadňují rychlé a povrchní zpracování

informací. Také se učí rychle ztrácet pozornost a neustále přecházet k novým podnětům. Tento styl čtení se pak zpětně přenáší i na čtení tištěných knih a textů. Chceme-li udržet schopnost hlubokého čtení, kritického myšlení a empatie, je důležité, aby školy a učitelé podporovali čtení tištěných knih a tištěných textů. Ty nezastupitelně pomáhají žákům rozvíjet množství čtenářských a myšlenkových dovedností a navíc pomáhají zlepšovat pozornost a soustředění, protože neobsahují rozptýlení, jaká nabízejí digitální zařízení.

Čtení a psaní pro udržení demokracie

Čtení a psaní hraje zásadní roli také v udržení demokracie, protože informovaní a aktivní občané jsou klíčoví pro fungování demokratických institucí a procesů. Lépe odhalují nesrovnalosti ve sděleních, účelovost v použitých prostředcích i volbě obsahu; chápou, do jaké pozice je autor staví a čeho chce u nich dosáhnout. Sami jako autoři dokážou účinněji oslovovat své čtenáře nebo posluchače.

Učitelé a školy mají nezastupitelnou úlohu přivádět všechny žáky ke čtení a psaní ve všech třídách a ve všech předmětech. V příštím čísle seriálu přineseme první z materiálů, které přiblíží jednotlivé složky, komponenty a projevy žáka, jak jsou kontinuálně popsány v RVP ZV.

Doplňující materiály k textu najdete na odkazu pod QR kódem:

V seriálu už vyšlo:

- UM 9/2025: Jak na vaší škole rozvíjet čtenářskou a pisatelskou gramotnost

Michala Kafková, pedagogická konzultantka a členka odborného týmu projektu PŠÚ

Miloš Šlapal, pedagogický konzultant, člen odborného týmu a vedení projektu PŠÚ, učitel ZŠ E. Zátopka v Kopřivnici

Co je šeptem, to je čertem

Rozvíjíme slovní zásobu pomocí ustálených slovních spojení

Klára Smolíková
Ilustrace Komára

Každý by chtěl být po čertech chytrý a mít pod čepicí! V tom případě je nejlepší svěřit se do péče čertice Kazi. Tahle věčně zamračená čertovská slečna se ve slovech vyzná jako málokdo – i když jí každou chvíli něco přeletí přes nos. Zato její kamarád Ignác má ve slovech občas pěkný guláš. Povedená čertovská dvojka je připravena čtenářům našeptávat, aby se ustálených slovních spojení nebáli, a zároveň jim ukáže, jak zábavné mohou být hrátky s jazykem!

Publikace obsahuje 30 pracovních listů nejen s čertovskými frazémy. Rčení, přirovnání, pořekadla i rozpočítávací jsou ukryta v rozmanitých úkolech, které hravou formou rozvíjejí slovní zásobu dětí mladšího školního věku a ukazují krásu a bohatství češtiny.

A4 • 64 stran • 290 Kč

pasparta